

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра адміністративного та фінансового права**

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ
ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

напрямок підготовки **08 «Право»**
спеціальність **081 «Право»**

Львів – 2017 рік

I. НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

ТЕМА 1: ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Мета заняття: визначити основні засади застосування практики ЄСПЛ у контексті принципу верховенства права

План

Адміністративне судочинство, адміністративний процес та адміністративна юстиція: співвідношення понять.

Джерела адміністративного судочинства в Україні.

Принцип верховенства права: сутність та правозастосування в адміністративному судочинстві України.

Правова природа рішень Верховного Суду України в адміністративному судочинстві України.

Правові засади застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві України.

Хід заняття:

1. Організаційна частина (5-7 хв.)
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності студентів (5хв.)
3. Обговорення навчальних питань (65 хв.)
4. Підведення підсумків заняття (до 5 хв.)
5. Домашнє завдання.

Основне законодавство та література до теми:

Законодавство і спеціальна література :

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Административное право зарубежных стран: Учебник /Под ред. А.Н. Козырина и М.А. Шматовой. – М.: Спартак, 2003.
10. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ. посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко

- В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 11.Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
 - 12.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
 - 13.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
 - 14.Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства / Тези доповідей та наукових повідомлень учасників науково-практичної конференції (25-26 січня 2007р.). – Харків, 2007.
 - 15.Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
 - 16.Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
 17. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
 - 18.Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг.редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
 - 19.Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг.редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.- 576с.
 - 20.Перепелюк В.Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики. – К.: Конус-Ю, 272 с.
 - 21.Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 2: КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД, ПРИНЦИПИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЄСПЛ

***Мета заняття:** дослідити основні положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, особливості діяльності ЄСПЛ, виявити правову природу рішень ЄСПЛ*

План

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.: історія прийняття та значимість.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у системі джерел адміністративного судочинства України

Загальна характеристика ЄСПЛ. Створення та значення ЄСПЛ як інструменту захисту прав людини.

Право на звернення до ЄСПЛ. Умови прийнятності заяви до розгляду в ЄСПЛ.

Правова природа рішень Європейського суду з прав людини та проблеми їх застосування адміністративними судами України.

Принцип верховенства права у практиці ЄСПЛ.

Практика ЄСПЛ: поняття та елементи.

Хід заняття:

1. Організаційна частина (5-7 хв.)
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності студентів (5хв.)
3. Обговорення навчальних питань (65 хв.)
4. Підведення підсумків заняття (до 5 хв.)
5. Домашнє завдання.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Административное право зарубежных стран: Учебник /Под ред. А.Н. Козырина и М.А. Шматовой. – М.: Спартак, 2003.
- 10.Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
- 11.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
- 12.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 13.Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства / Тези доповідей та наукових повідомлень учасників науково-практичної конференції (25-26 січня 2007р.). – Харків, 2007.
- 14.Ківалов С.В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О . Каргузова, А. Ю. Осадчий. – Одеса : Фенікс, 2014. – 342 с.
- 15.Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.

16. Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
17. Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
18. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.- 576с.
19. Перепелюк В.Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики. – К.: Конус-Ю, 272 с.
20. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 3. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

Мета заняття: дослідити ст. 6 Конвенції -право на справедливий суд та її складові

План

Загальна характеристика статті 6 Конвенції

Проблеми застосування ст. 6 Конвенції в адміністративному судочинстві.

Загальна характеристика права на справедливий суд у практиці ЄСПЛ. Доступ до суду. Суд, встановлений законом. Незалежний і неупереджений розгляд, безсторонність. Затримки у провадженні. Рівність сторін у процесі, дослідження доказів. Публічність

Обґрунтованість рішень суду. Принцип юридичної визначеності

Хід заняття:

1. Організаційна частина (5-7 хв.)
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності студентів (5хв.)
3. Обговорення навчальних питань (65 хв.)
4. Підведення підсумків заняття (до 5 хв.)
5. Домашнє завдання.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.

8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Административное право зарубежных стран: Учебник /Под ред. А.Н. Козырина и М.А. Шматовой. – М.: Спартак, 2003.
- 10.Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ.посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 11.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Авторі-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 12.Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства / Тези доповідей та наукових повідомлень учасників науково-практичної конференції (25-26 січня 2007р.). – Харків, 2007.
- 13.Ківалов С.В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О . Картузова, А. Ю. Осадчий. – Одеса : Фенікс, 2014. – 342 с.
- 14.Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
- 15.Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
16. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
- 17.Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг.редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
- 18.Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг.редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.- 576с.
- 19.Перепелюк В.Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики. – К.: Конус-Ю, 272 с.
- 20.Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 4. ПРАКТИКА ЄСПЛ ЩОДО ТЛУМАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ

Мета заняття: дослідити ст. 8-11 Конвенції та їх застосування ЄСПЛ та адміністративними судами в Україні

План

Практика ЄСПЛ щодо тлумачення окремих громадянських прав за статтями 8-11 Конвенції: загальна характеристика.

Право на повагу до приватного та сімейного життя та житла (стаття 8 Конвенції). Особливості та сфера застосування статті 8 Конвенції

Забезпечення свободи думки, совісті, релігії. Реалізація прав, гарантованих статтею 9 Конвенції

Свобода вираження поглядів (стаття 10 Конвенції)

Свобода зібрань та об'єднань (стаття 11 Конвенції)

Особливості та сфера застосування статті 11 Конвенції

Взаємозв'язок статей 9 та 11 щодо особливості діяльності релігійних організацій.

Хід заняття:

1. Організаційна частина (5-7 хв.)
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності студентів (5хв.)
3. Обговорення навчальних питань (65 хв.)
4. Підведення підсумків заняття (до 5 хв.)
5. Домашнє завдання.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Административное право зарубежных стран: Учебник /Под ред. А.Н. Козырина и М.А. Шматовой. – М.: Спартак, 2003.
- 10.Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ.посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 11.Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
- 12.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
- 13.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 14.Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства / Тези доповідей та наукових повідомлень учасників науково-практичної конференції (25-26 січня 2007р.). – Харків, 2007.

15. Ківалов С.В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. – Одеса : Фенікс, 2014. – 342 с.
16. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
17. Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
18. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
19. Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
20. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.- 576с.
21. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 5: ПРАВО ВЛАСНОСТІ ТА МАЙНОВІ СПОРИ У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

***Мета заняття:** охарактеризувати ст. 1 Протоколу Першого Конвенції, з'ясувати особливості вирішення податкових справ ЄСПЛ.*

План

Загальна характеристика статті 1 Першого протоколу Конвенції. Роль ЄСПЛ у захисті права власності та майнових спорів.

Концепція «майна» в розумінні статті 1 Першого протоколу. Виправданість втручання у право власності. Право держави регламентувати використання власності відповідно до суспільного інтересу. Забезпечення «справедливого балансу».

Особливості застосування практики ЄСПЛ при вирішенні податкових спорів адміністративними судами.

Хід заняття:

1. Організаційна частина (5-7 хв.)
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності студентів (5хв.)
3. Обговорення навчальних питань (65 хв.)
4. Підведення підсумків заняття (до 5 хв.)
5. Домашнє завдання.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).

4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ. посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 10.Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
- 11.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
- 12.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 13.Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
- 14.Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
15. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
- 16.Перепелюк В.Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики. – К.: Конус-Ю, 272 с.
- 17.Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 6: ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄСПЛ ПРИ ВИРІШЕННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСОМ ЧИ ПРОЦЕСОМ РЕФЕРЕНДУМУ

Мета заняття: виявити особливості застосування практики ЄСПЛ при вирішенні адміністративних справ, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму

План

Загальна характеристика статті 3 Першого протоколу Конвенції. Роль ЄСПЛ у захисті прав громадян щодо реалізації їх прав у сфері проведення виборів та референдумів.

Загальні принципи статті 3 Першого протоколу Конвенції.

Право висувати свою кандидатуру.

Свобода вираження поглядів у контексті виборчих прав.

Особливості та сфера застосування практики ЄСПЛ при розгляді та вирішенні виборчих спорів в Україні та при розгляді справ щодо референдумів.

Хід заняття:

1. Організаційна частина (5-7 хв.)
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності студентів (5хв.)
3. Обговорення навчальних питань (65 хв.)
4. Підведення підсумків заняття (до 5 хв.)
5. Домашнє завдання.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Административное право зарубежных стран: Учебник /Под ред. А.Н. Козырина и М.А. Шматовой. – М.: Спартак, 2003.
- 10.Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ.посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 11.Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
- 12.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
- 13.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 14.Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
- 15.Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
- 16.Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг.редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
- 17.Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч.

посібник / За заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.- 576с.

18. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄСПЛ ПРИ ВИРІШЕННІ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ СУДАМИ УКРАЇНИ

Мета заняття: проаналізувати проблеми застосування практики ЄСПЛ при вирішенні окремих категорій адміністративних справ судами України

План

Заборона дискримінації та гендерна рівність у практиці ЄСПЛ. Реалізація статті 14 Конвенції та Протоколу №12.

Застосування Конвенції та практики ЄСПЛ при розгляді та вирішенні справ у сфері соціального захисту (соціального забезпечення, виплати пенсій, пільг, виплат, інших соціальних гарантій держави).

Застосування практики ЄСПЛ при тлумаченні загальних положень та принципів адміністративного судочинства.

Значення практики ЄСПЛ при застосуванні в окремих категорій адміністративних справ.

Хід заняття:

1. Організаційна частина (5-7 хв.)
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності студентів (5хв.)
3. Обговорення навчальних питань (65 хв.)
4. Підведення підсумків заняття (до 5 хв.)
5. Домашнє завдання.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.

9. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ. посібник / Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер. та адапт. з нім. Мельник Р.; за заг. ред. Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
10. Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
11. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія / За заг. ред. С.В. Ківалова, Л.Р. Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
12. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
13. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
14. Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
15. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
16. Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
17. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 8. ПРОЦЕДУРА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄСПЛ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

***Мета заняття:** виявити особливості процедури виконання рішень ЄСПЛ в адміністративних справах*

План

Особливості процедури виконання рішень ЄСПЛ в адміністративних справах. Справедлива сатисфакція. Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання. Індивідуальні заходи щодо держав Сторін Конвенції. Загальні заходи. Виконання рішень. Виправдання можливості невиконання рішень ЄСПЛ національними засобами (на прикладі РФ). Особливості виконання рішень ЄСПЛ в Україні.

Хід заняття:

1. Організаційна частина (5-7 хв.)
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності студентів (5хв.)
3. Обговорення навчальних питань (65 хв.)
4. Підведення підсумків заняття (до 5 хв.)
5. Домашнє завдання.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
10. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
11. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
12. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

II. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Теоретичні питання:

Адміністративне судочинство, адміністративний процес та адміністративна юстиція: співвідношення понять.

Джерела адміністративного судочинства в Україні.

Принцип верховенства права: сутність та правозастосування в адміністративному судочинстві України.

Правова природа рішень Верховного Суду України в адміністративному судочинстві України.

Правові засади застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві України.

Контрольні запитання:

1. Як співвідносяться поняття «адміністративна юстиція» та «адміністративне судочинство»?
2. Які основні моделі адміністративної юстиції існують в світі?
3. Які ознаки характерні для адміністративно-судової моделі? В чому переваги адміністративно-судової моделі для України?
4. У чому полягає основне завдання адміністративного судочинства?
5. Яка відмінність адміністративного судочинства від інших видів судочинства?
6. Чи впливає на здійснення адміністративного судочинства відсутність кодифікованого адміністративно-процедурного законодавства?

Завдання:

1. Встановіть, які принципи адміністративного права порушені у наведених відносинах:
 - a) незаконна заборона мирного зібрання;
 - b) утворення органу виконавчої влади відповідно до Указу Президента України;
 - c) надання незаконних пільг та переваг симпатикам провладної політичної партії;
 - d) пріоритет політичної доцільності над правами людини;
 - e) застосування методу катування в роботі правоохоронних органів;
2. Визначте правову основу перелічених принципів адміністративного права:
 - a) верховенства права;
 - b) законності;
 - c) демократизму;
 - d) гуманізму;

- e) рівності громадян перед законом;
- f) взаємної відповідальності держави і людини.

3. Проаналізуйте та вкажіть, які принципи зазначені у поданих нижче судових рішеннях:

a) рішення Конституційного Суду України від 29 червня 2010 р. № 17-рп/2010 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10>

b) рішення Європейського суду з прав людини у справі "Новік проти України" від 18 грудня 2008 р. (заява №48068/06) : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_442

c) рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 р. № 10-рп/2011 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" (справа про строки адміністративного затримання) : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11/print1475210833045577>

Законодавство і спеціальна література :

1. Конституція України. – К., 2014.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами). – К., 2014.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
4. Господарсько-процесуальний кодекс. – К., 2012.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України. – К., 2012.
6. Цивільний процесуальний кодекс України. – К., 2012.
7. Закон України «Про Конституційний Суд України» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №49. – Ст. 272. (зі змінами).
8. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. (зі змінами).
9. Указ Президента України “Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів” від 16 листопада 2004 р. // Урядовий кур’єр. – 24 листопада 2004 р. (зі змінами)
10. Указ Президента України “Про вдосконалення мережі адміністративних судів України» від 16 жовтня 2008 р. (зі змінами).
11. Постанова вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013. №3. «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ»

12. Белкін Л.М. Ефективний захист прав юридичних та/або фізичних осіб як чинник визначення адміністративної судової юрисдикції // Адміністративне право і процес. – 2012. - №1. – С.88-95.
13. Зеленцов А.Б. Контроль за деятельностью исполнительной власти в зарубежных странах: Учеб.пособие. – М., 2002.
14. Кампо В., Ткач Г. Про запровадження органів адміністративної юстиції (адміністративних судів) // Право України. – 1992. - №8.
15. Ківалов С., Біла-Тіунова Л. Теоретико-правові засади адміністративного судочинства: проблеми і перспективи //Право України. – 2013. - №12. – С.193-207.
16. Коломієць Т., Лютиков П. Проблеми правового розмежування адміністративної та господарської юрисдикції: аналіз передумов виникнення та можливі шляхи їх вирішення // Право України. – 2009. – №10. – С.175.
17. Комзюк А.Т. Щодо проблем визначення основного завдання адміністративного судочинства України ///Збірник наукових праць «Адміністративне право України: стан і перспективи розвитку»: VI Міжнародна науково-практична конференція Київ, (23-24 вересня 2011 р.. К., Інститут держави і права ім.. В.М. Корецького НАН України, 2011. С.96.
18. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
19. Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг.ред.Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
20. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг.редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.
21. Осятинський С.О. позасудові способи вирішення публічно-правових спорів: сутність та види //Адміністративне право і процес. – 2013. - ; 4. – С.53-59.
22. Смокович М.І. Проблеми розмежування адміністративної та конституційної юрисдикції / Проблеми теорії та практики адміністративної юстиції: зб.наук.статей/ Смокович м.І., Цуркан М.І., Перепелюк В.Г. та ін.. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – С.117-131.
23. Стефанюк В.С. Проблеми конституційного та адміністративного правосуддя при застосуванні Конституції України та інших законів // Право України. – 2002. - №2.

ТЕМА 2. КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД, ПРИНЦИПИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЄСПЛ

Теоретичні питання:

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.: історія прийняття та значимість.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у системі джерел адміністративного судочинства України

Загальна характеристика ЄСПЛ. Створення та значення ЄСПЛ як інструменту захисту прав людини.

Право на звернення до ЄСПЛ. Умови прийнятності заяви до розгляду в ЄСПЛ.

Правова природа рішень Європейського суду з прав людини та проблеми їх застосування адміністративними судами України.

Принцип верховенства права у практиці ЄСПЛ.

Практика ЄСПЛ: поняття та елементи.

Законодавство і спеціальна література:

1. Кодекс адміністративного судочинства. – К., 2014.
2. Цивільний процесуальний кодекс України. – К., 2014.
3. Базов В. Сучасна адміністративно-правова доктрина та принцип верховенства права: концептуальні питання // Вісник ВАС України. – 2011. - №3. – С.91-99.
4. Баранчук П.Д. Рівність учасників процесу перед законом і судом як принцип адміністративного судочинства //Збірник наукових праць «Адміністративне право України: стан і перспективи розвитку»: VI Міжнародна науково-практична конференція Київ, (23-24 вересня 2011 р.. К., Інститут держави і права ім.. В.М. Корецького НАН України, 2011. - С.451.
5. Бідей О. Принцип презумпції вини в адміністративному судочинстві // Підприємництво, господарство і право. – 2013. - №5.
6. Гордєєв В. Офіційне з'ясування всіх обставин в адміністративних справах // Вісник ВАСУ. – 2012. - №1.-С.50-58.
7. Ковбель М.М. Принципи перегляду судових рішень в адміністративному процесі // Адміністративне право і процес. – 2013. - №3. – С.116-121.
8. Колодій А.М. Принципи права України: Монографія /А.Колодій/. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
9. Кубко Є. проблеми запровадження міжнародних стандартів адміністративної діяльності й адміністративного судочинства // Право України. – 2013. - №12. – С.156-174.
10. Івакін Е. Державна судова експертиза – гарантія одержання об'єктивних і достовірних доказів у справі // Право України. – 2000. - №9.
11. Нечипорук С. Принцип участі громадян у здійсненні правосуддя та поєднання колегіального й індивідуального порядку розгляду справ // Право України. – 2003. – №11. - С.82-85.
12. Рижков Г. Роль принципу офіційності в адміністративному процесуальному праві за європейським досвідом //Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003. – С.516-519.
13. Сірош М.В., Маринчак Н.Є. Дія принципу верховенства права в адміністративному судочинстві / Проблеми теорії та практики адміністративної юстиції: зб.наук.статей/ Смокович м.І., Цуркан М.І., Перепелюк В.Г. та ін.. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – С.49-60.

14. Сухомлінов С. Доцільність чи верховенство закону ? // Право України. – 2000. - №3.
15. Тимченко Г. Зміст змагальності у сучасному цивільному процесі // Право України. – 2005. - №5.

ТЕМА 3. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

Теоретичні питання:

Загальна характеристика статті 6 Конвенції

Проблеми застосуванні ст. 6 Конвенції в адміністративному судочинстві.

Загальна характеристика права на справедливий суд у практиці ЄСПЛ. Доступ до суду. Суд, встановлений законом. Незалежний і неупереджений розгляд, безсторонність. Затримки у провадженні. Рівність сторін у процесі, дослідження доказів. Публічність

Обґрунтованість рішень суду. Принцип юридичної визначеності

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Административное право зарубежных стран: Учебник /Под ред. А.Н. Козырина и М.А. Шматовой. – М.: Спартак, 2003.
- 10.Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ.посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 11.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 12.Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства / Тези доповідей та наукових повідомлень учасників науково-практичної конференції (25-26 січня 2007р.). – Харків, 2007.

13. Ківалов С.В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Каргузова, А. Ю. Осадчий. – Одеса : Фенікс, 2014. – 342 с.
14. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
15. Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
16. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
17. Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
18. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006. – 576с.
19. Перепелюк В.Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики. – К.: Конус-Ю, 272 с.
20. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 4. ПРАКТИКА ЄСПЛ ЩОДО ТЛУМАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ

Теоретичні питання:

Практика ЄСПЛ щодо тлумачення окремих громадянських прав за статтями 8-11 Конвенції: загальна характеристика.

Право на повагу до приватного та сімейного життя та житла (стаття 8 Конвенції). Особливості та сфера застосування статті 8 Конвенції

Забезпечення свободи думки, совісті, релігії. Реалізація прав, гарантованих статтею 9 Конвенції

Свобода вираження поглядів (стаття 10 Конвенції)

Свобода зібрань та об'єднань (стаття 11 Конвенції)

Особливості та сфера застосування статті 11 Конвенції

Взаємозв'язок статей 9 та 11 щодо особливості діяльності релігійних організацій.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики

Європейського суду з прав людини"

7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Административное право зарубежных стран: Учебник /Под ред. А.Н. Козырина и М.А. Шматовой. – М.: Спартак, 2003.
- 10.Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ.посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 11.Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
- 12.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
- 13.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 14.Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства / Тези доповідей та наукових повідомлень учасників науково-практичної конференції (25-26 січня 2007р.). – Харків, 2007.
- 15.Ківалов С.В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О . Картузова, А. Ю. Осадчий. – Одеса : Фенікс, 2014. – 342 с.
- 16.Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
- 17.Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
18. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
- 19.Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг.редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
- 20.Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг.редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.- 576с.
- 21.Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 5: ПРАВО ВЛАСНОСТІ ТА МАЙНОВІ СПОРИ У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

Теоретичні питання:

Загальна характеристика статті 1 Першого протоколу Конвенції. Роль ЄСПЛ у захисті права власності та майнових спорів.

Концепція «майна» в розумінні статті 1 Першого протоколу. Виправданість втручання у право власності. Право держави регламентувати використання власності відповідно до суспільного інтересу. Забезпечення «справедливого балансу».

Особливості застосування практики ЄСПЛ при вирішенні податкових спорів адміністративними судами.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ. посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 10.Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
- 11.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
- 12.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 13.Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
- 14.Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
15. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
- 16.Перепелюк В.Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики. – К.: Конус-Ю, 272 с.
- 17.Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 6: ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄСПЛ ПРИ ВИРШЕННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСОМ ЧИ ПРОЦЕСОМ РЕФЕРЕНДУМУ

Теоретичні питання:

Загальна характеристика статті 3 Першого протоколу Конвенції. Роль ЄСПЛ у захисті прав громадян щодо реалізації їх прав у сфері проведення виборів та референдумів.

Загальні принципи статті 3 Першого протоколу Конвенції.

Право висувати свою кандидатуру.

Свобода вираження поглядів у контексті виборчих прав.

Особливості та сфера застосування практики ЄСПЛ при розгляді та вирішенні виборчих спорів в Україні та при розгляді справ щодо референдумів.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Административное право зарубежных стран: Учебник /Под ред. А.Н. Козырина и М.А. Шматовой. – М.: Спартак, 2003.
- 10.Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ.посібник /Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер.та адапт.з нім. Мельник Р.; за заг.ред.Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
- 11.Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.
- 12.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За заг.ред.С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
- 13.Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
- 14.Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
- 15.Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.

16. Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
17. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник / За заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006.- 576с.
18. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄСПЛ ПРИ ВИРІШЕННІ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ СУДАМИ УКРАЇНИ

Теоретичні питання:

Заборона дискримінації та гендерна рівність у практиці ЄСПЛ. Реалізація статті 14 Конвенції та Протоколу №12.

Застосування Конвенції та практики ЄСПЛ при розгляді та вирішенні справ у сфері соціального захисту (соціального забезпечення, виплати пенсій, пільг, виплат, інших соціальних гарантій держави).

Застосування практики ЄСПЛ при тлумаченні загальних положень та принципів адміністративного судочинства.

Значення практики ЄСПЛ при застосуванні в окремих категоріях адміністративних справ.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна): Наук.-практ. посібник / Манн Томас, Мельник Р., Бевзенко В., Комзюк А.; пер. та адапт. з нім. Мельник Р.; за заг. ред. Бевзенка В. – К.: алеута, 2013. – 308 с.
10. Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.

11. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія / За заг. ред. С.В. Ківалова, Л.Р. Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
12. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
13. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар: У 2-х т. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди. – К.: Книги для бізнесу, 2007.
14. Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004.
15. Кузьменко О.О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К.: Атіка, 2005.
16. Основи адміністративного судочинства / Навч. посібник / За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. – К.: Конус-Ю, 2006.
17. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

ТЕМА 8. ПРОЦЕДУРА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄСПЛ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Теоретичні питання:

Особливості процедури виконання рішень ЄСПЛ в адміністративних справах. Справедлива сатисфакція. Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання. Індивідуальні заходи щодо держав Сторін Конвенції. Загальні заходи. Виконання рішень. Виправдання можливості невиконання рішень ЄСПЛ національними засобами (на прикладі РФ). Особливості виконання рішень ЄСПЛ в Україні.

Основне законодавство та література до теми:

1. Конституція України
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005р. (зі змінами)
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» (зі змінами).
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (зі змінами).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950
6. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"
7. Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Адміністративне судочинство України: Підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; За заг. ред. О. М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
9. Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник/. – К.: Прецедент, 2007. – 531с.

10. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика. Монографія /За загред. С.В.Ківалова, Л.Р.Білої-Тіунової. – Одеса: Фенікс, 2013. – 392с.
11. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003.
12. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 128 с.

III. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів **денної і заочної форм навчання** складається із самостійного вивчення частини програмного матеріалу з використанням рекомендованих підручників, методичних та дидактичних матеріалів, за такими темами з наступним розподілом навчального навантаження:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Засади застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві	7	10
2	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, принципи її застосування та засади діяльності ЄСПЛ	7	10
3	Право на справедливий суд у практиці ЄСПЛ	6	9
4	Практика ЄСПЛ щодо тлумачення окремих громадянських прав	6	10
5	Право власності та майнові спори у практиці ЄСПЛ	6	10
6.	Застосування практики ЄСПЛ при вирішенні адміністративних справ, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму	6	9
7.	Проблеми застосування практики ЄСПЛ при вирішенні окремих категорій адміністративних справ судами України	6	10
8.	Процедура виконання рішень ЄСПЛ в адміністративних справах	6	10
	Разом	50	78

У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти проводять науково-дослідний пошук шляхом:

I. Складення заяви в ЄСПЛ із усіма вимога та додатками. Слід врахувати положення КАСУ - щодо особливостей розгляду окремих категорій справ. Фабула завдання обирається студентами самостійно або через пошук в Єдиному державному реєстрі судових справ (адміністративні справи). Дані мають бути максимально правдивими із зазначенням конкретного адміністративного суду, учасників процесу тощо.

Зразки тестових завдань:

1. Адміністративні справи з приводу оскарження нормативно-правових актів міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, вирішуються (територіальна підсудність):
 - апеляційним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ;
 - окружним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ;
 - Вищим адміністративним судом України;
 - окружним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на адміністративну одиницю, в якій знаходиться відповідний орган;
 - місцевим загальним судом як адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на адміністративну одиницю, в якій знаходиться відповідний орган.
2. Адміністративні справи, відповідачем у яких є закордонне дипломатичне чи консульське представництво України, їхня посадова чи службова особа вирішуються (територіальна підсудність):
 - апеляційним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ;
 - окружним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ;
 - Вищим адміністративним судом України;
 - окружним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на адміністративну одиницю, в якій знаходиться Міністерство закордонних справ України;
 - місцевим загальним судом як адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на адміністративну одиницю, в якій знаходиться Міністерство закордонних справ України.
3. Адміністративний суд розглядає справи щодо:
 - конституційності указів та розпоряджень Президента України;
 - законності постанов Верховної Ради України;
 - конституційності постанов Кабінету Міністрів України;
 - конституційності законів;
 - справи про адміністративні правопорушення.
4. Предметом адміністративного судочинства є:
 - публічно-правовий спір;
 - приватно-правовий спір;
 - цивільно-правовий спір;
 - справа про адміністративне правопорушення;
 - майновий спір.
5. Назвіть принцип, який належить до принципів адміністративного судочинства:
 - обов'язковість актів суб'єкта владних повноважень
 - рівність сторін судового процесу між собою
 - закритість судового процесу

офіційне з'ясування всіх обставин у справі
імперативність

6. Вкажіть, що необхідно вчинити суду, за наслідками отримання позовної заяви, яка не підсудна цьому адміністративному суду:
 - залишити позовну заяву без руху
 - відкрити провадження у справі і розглядати справу по суті
 - відмовити у відкритті провадження у справі
 - залишити позовну заяву без розгляду
 - передати позовну заяву в інший адміністративний суд.
7. Судове рішення, яким суд вирішує спір по суті, викладається у формі:
 - припису;
 - рішення;
 - постанови;
 - ухвали;
 - вироку.
8. Юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові справи:
 - щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму;
 - щодо відносин, які відповідно до статуту (положення) об'єднання громадян віднесені до його внутрішньої діяльності;
 - щодо оскарження нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України;
 - про накладення адміністративних стягнень;
 - щодо примусового видворення особи без громадянства;
 - щодо конституційності актів Президента України;
 - щодо обмеження реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, демонстрації тощо).
9. Принцип рівності усіх учасників адміністративного процесу означає:
 - рівність в управлінських відносинах
 - рівність перед судом
 - соціальну рівність
 - рівність перед законом
 - рівність у витратах на судовий процес
 - рівність сторін між собою
 - можливість суду вийти за межі позовних вимог.
10. Визначте послідовність виступів у судових дебатах:
 - Позивач.
 - Відповідач.
 - Третя особа, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору і бере участь на стороні позивача.
 - Третя сторона, яка заявляє самостійні вимоги і бере участь на стороні відповідача.

IV. КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Теми для доповідей

з курсу “Проблеми застосування адміністративними судами практики Європейського суду з прав людини”

1. Принцип верховенства права: сутність та правозастосування в адміністративному судочинстві України
2. Правові засади застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод як джерело адміністративно-судового права
4. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини
5. Право на справедливий суд за статтею 6 Конвенції та практика ЄСПЛ
6. Практика ЄСПЛ щодо права на повагу до приватного та сімейного життя та житла та сфера застосування статті 8 Конвенції
7. Забезпечення свободи думки, совісті, релігії. Реалізація прав, гарантованих статтею 9 Конвенції
8. Свобода вираження поглядів та практика ЄСПЛ (стаття 10 Конвенції)
9. Свобода зібрань та об'єднань та практика ЄСПЛ (стаття 11 Конвенції)
10. Застосування практики ЄСПЛ при вирішенні адміністративних справ, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму
11. Проблеми у застосуванні адміністративними судами у виборчих спорах практики ЄСПЛ
12. Застосування практики ЄСПЛ при розгляді та вирішенні податкових спорів адміністративними судами України
13. Застосування практики ЄСПЛ при вирішенні адміністративних справ, пов'язаних з соціальним захистом громадян України
14. Процедура виконання рішень ЄСПЛ в адміністративних справах

Питання для підсумкового контролю:

1. Адміністративне судочинство, адміністративний процес та адміністративна юстиція: співвідношення понять.
2. Джерела адміністративного судочинства в Україні.
3. Принцип верховенства права: сутність та правозастосування в адміністративному судочинстві України.
4. Правова природа рішень Верховного Суду України в адміністративному судочинстві України.
5. Правові засади застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві України.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.: історія прийняття та значимість.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у системі джерел адміністративного судочинства України
8. Загальна характеристика ЄСПЛ. Створення та значення ЄСПЛ як інструменту захисту прав людини.
9. Право на звернення до ЄСПЛ. Умови прийнятності заяви до розгляду в ЄСПЛ.
10. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини та проблеми їх застосування адміністративними судами України.
11. Принцип верховенства права у практиці ЄСПЛ.
12. Практика ЄСПЛ: поняття та елементи.
13. Загальна характеристика статті 6 Конвенції
14. Проблеми застосуванні ст. 6 Конвенції в адміністративному судочинстві.
15. Загальна характеристика права на справедливий суд у практиці ЄСПЛ: Доступ до суду. Суд, встановлений законом. Незалежний і неупереджений розгляд, безсторонність. Затримки у провадженні. Рівність сторін у процесі, дослідження доказів. Публічність
16. Обґрунтованість рішень суду. Принцип юридичної визначеності
17. Практика ЄСПЛ щодо тлумачення окремих громадянських прав за статтями 8-11 Конвенції: загальна характеристика.
18. Право на повагу до приватного та сімейного життя та житла (стаття 8 Конвенції). Особливості та сфера застосування статті 8 Конвенції
19. Забезпечення свободи думки, совісті, релігії.
20. Реалізація прав, гарантованих статтею 9 Конвенції
21. Свобода вираження поглядів (стаття 10 Конвенції)
22. Свобода зібрань та об'єднань (стаття 11 Конвенції)
23. Особливості та сфера застосування статті 11 Конвенції
24. Взаємозв'язок статей 9 та 11 щодо особливості діяльності релігійних організацій.
25. Загальна характеристика статті 1 Першого протоколу Конвенції.
26. Роль ЄСПЛ у захисті права власності та майнових спорів.
27. Концепція «майна» в розумінні статті 1 Першого протоколу.
28. Виправданість втручання у право власності.

- 29.Право держави регламентувати використання власності відповідно до суспільного інтересу. Забезпечення «справедливого балансу».
- 30.Особливості застосування практики ЄСПЛ при вирішенні податкових спорів адміністративними судами.
- 31.Загальна характеристика статті 3 Першого протоколу Конвенції.
- 32.Роль ЄСПЛ у захисті прав громадян щодо реалізації їх прав у сфері проведення виборів та референдумів.
- 33.Загальні принципи статті 3 Першого протоколу Конвенції.
- 34.Право висувати свою кандидатуру.
- 35.Свобода вираження поглядів у контексті виборчих прав.
- 36.Особливості та сфера застосування практики ЄСПЛ при розгляді та вирішенні виборчих спорів в Україні та при розгляді справ щодо референдумів.
- 37.Заборона дискримінації та гендерна рівність у практиці ЄСПЛ.
- 38.Реалізація статті 14 Конвенції та Протоколу №12.
- 39.Застосування Конвенції та практики ЄСПЛ при розгляді та вирішенні справ у сфері соціального захисту (соціального забезпечення, виплати пенсій, пільг, виплат, інших соціальних гарантій держави).
- 40.Застосування практики ЄСПЛ при тлумаченні загальних положень та принципів адміністративного судочинства.
- 41.Значення практики ЄСПЛ при застосуванні в окремих категорій адміністративних справ.
- 42.Особливості процедури виконання рішень ЄСПЛ в адміністративних справах.
- 43.Справедлива сатисфакція.
- 44.Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання.
- 45.Індивідуальні заходи щодо держав Сторін Конвенції.
- 46.Виконання рішень.